

RAPPORT
JULI 2018

INVENTERING AV FÅGLAR OCH GRODDJUR LYGNÅSEN



RAPPORT
JULI 2018

INVENTERING AV FÅGLAR OCH GRODDJUR LYGNÅSEN

PROJECT NO. A109931
DOCUMENT NO.
VERSION 2.0
DATE OF ISSUE V1:018-07-01,
V2: 2023-06-09
PREPARED Erik Heyman
CHECKED Henrik Antonsson
APPROVED Erik Heyman

Versionshistorik

Version 1: Juli 2018.

Version 2: 2023-06-09. Text har lagts till som förtydligar att bedömningen som gjorts i detta dokument avseende samlad bedömning på fåglar kan vara bristfällig på grund av utdaterade bedömningskriterier. Se separat fil, Bilaga H för en uppdaterad effekt- och konsekvensbedömning för fåglar och groddjur.

INNEHÅLL

1	Sammanfattning	4
2	Bakgrund och syfte	5
3	Metod	7
3.1	Fågelinventering	7
3.2	Groddjursinventering	8
3.3	Undersökning av vattendrag	8
4	Resultat	9
4.1	Fågelinventering	9
4.2	Groddjursinventering	12
4.3	Viltobservationer	12
4.4	Vattendrag som korsas av planerad väg	12
5	Samlad bedömning och diskussion	14
5.1	Fåglar	14
5.2	Groddjur	15
5.3	Vilt	15
5.4	Vattendrag vid planerad tillfartsväg	15
6	Referenser	17

1 Sammanfattning

Inventeringarna som beskrivs i denna rapport utfördes av COWI AB på uppdrag av Skanska Fastigheter Göteborg AB. Fåglar och groddjur inventerades i april, maj och juni 2018 inom en yta på cirka 18 hektar i området Lygnåsen, sydväst om Lindome. Området är beläget på den västra sidan av riksväg E6, strax söder om Lindome brandstation. Naturmiljön utgörs av kuperad barrskog med inslag av mindre vattendrag och våtmarker där lövskog dominerar. Det aktuella området gränsar i väster till Natura 2000-området och naturreservatet Sandsjöbacka.

Fågelinventeringen visade att området hyser en fågelfauna som är typisk för regionens barrblandskogar. Två arter av så kallade skyddsvärda arter observerades inom det aktuella området, orre och kungsfågel. Den skyddsvärda arten spillkråka observerades strax väster om utredningsområdet. Orre är en utpekad art i det närliggande Natura 2000-området Sandsjöbacka. Kungsfågel är en rödlistad art som dock är allmänt förekommande i Sverige. Inga dispenser från Artskyddsförordningen bedömdes nödvändiga med avseende på områdets fågelfauna.

Inga lekvatten för groddjur hittades inom planområdet. De inventerade våtmarkerna innehåller mycket få öppna vattensamlingar och i de vattensamlingar som undersöktes hittades inga groddjur. Groddjur bedöms därmed inte påverkas i nämnvärd omfattning av det aktuella projektet.

Området är mycket viltrikt, i samband med fågelinventeringarna observerades vildsvin, rådjur, räv, grävling, skogshare och älg. Viltstigar och spår av vildsvinsbök finns i hela området. Den höga vilttätheten beror troligen på att området inte besöks av människor i någon större utsträckning.

Vattendraget som kan komma att korsas av en tillfartsväg undersöktes översiktligt. I vattendraget sågs yngel av öring. Inga groddjur sågs i vattendraget. Vattenföringen understiger 1 m³/s vilket gör att en anmälan om vattenverksamhet till Länsstyrelsen är tillräcklig för den planerade tillfartsvägen.

2 Bakgrund och syfte

Skanska Fastigheter Göteborg AB planerar för verksamheter i ett område med naturmark sydväst om Lindome. Området är beläget inom delar av fastigheterna Ingemanstorp 2:15 samt 1:27 på den västra sidan av riksväg E6, strax söder om Lindome brandstation. Utredningsområdet för inventeringarna i denna rapport visas i figur 1. I tillägg till det markerade området i figur 1 ingick i fågelinventeringarna även en "buffertzoon" på 50-70 meter norrut, för att täcka in miljön längs bäcken som går parallellt med utredningsområdets norra gräns.

Naturmiljön utgörs av kuperad grandominerad skog med inslag av mindre vattendrag och våtmarker där lövskog dominerar. Precis väster om det aktuella området ligger Natura 2000-området och naturreservatet Sandsjöbacka. Natura 2000-området är ett så kallat SPA-område, vilket innebär att det finns utpekade arter som ska skyddas. De utpekade fågelarterna är sångsvan, bivråk, nattskärna, skogsduva, spillkråka, trädlärka och orre (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2005). Områdets naturmiljö finns beskriven i rapporten från den naturvärdesinventering som gjordes 2017 av COWI på uppdrag av Skanska Fastigheter Göteborg AB (COWI, 2017).

Uppdraget gällde en fågelinventering, speciellt inriktad mot de utpekade fågelarterna i det närliggande Natura 2000-området Sandsjöbacka, samt en inventering av groddjur. Samtliga groddjur är fridlysta i Sverige, enligt Artskyddsförordningen. Skyddet för groddjur gäller i första hand förbud mot att döda eller skada levande individer, men för vissa arter (bland andra åkergroda och större vattensalamander) gäller skyddet även arternas livsmiljöer.

Syftet med inventeringarna av fåglar och groddjur var att utreda om det finns skyddsvärt djurliv som kan påverkas negativt av det aktuella projektet och därmed föranleda krav på dispenser och/eller skyddsåtgärder.

I tillägg till fågel- och groddjursinventeringen undersöktes ett vattendrag, norr om utredningsområdet, som eventuellt kommer att korsas av en planerad tillfartsväg. Syftet med undersökningen av vattendraget var att utreda eventuella krav på anmälan eller ansökan om vattenverksamhet för att utföra åtgärder som påverkar vattendraget.

3 Metod

3.1 Fågelinventering

Fågelinventeringar genomfördes med främsta syfte att undersöka eventuella förekomster av de utpekade fågelarterna i det närliggande Natura 2000-området och naturreservatet Sandsjöbacka. De fågelarter som pekats ut i detta område är sångsvan, bivråk, nattskärra, skogsduva, spillkråka, trädlärka och orre. Inventeringen av dagaktiva fåglar innefattade tre fältbesök, dessa utfördes 2018-04-13, 2018-05-01 och 2018-06-01. Inventeringarna gjordes enligt metodiken som beskrivs i handboken ”Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda fåglar” (Blank, 2010). Metoden kallas ”Kombinerad punkt- och linjetaxering” och genomförs genom att man långsamt vandrar längs en på förhand utlagd rutt genom området och noterar samtliga fåglar som hörs eller syns. Inventeringen ger en kvalitativ skattning av vilka fågelarter som förekommer inom det aktuella området. Med detta menas att metoden i första hand ger en skattning av vilka arter som förekommer men ej deras exakta antal.

Besöken var förlagda för att täcka in den tid på året då det största antalet fågelarter är aktiva med sång- och revirbeteende, vilket gör att de är lätta att observera. Inventeringarna gjordes under tidiga morgnar, med start inom 30 minuter från solens uppgång. En GPS användes för navigering och uppmätning av den vandrade sträckan. Efter varje vandrad kilometer gjordes ett stopp för en så kallad punkttaxering, vilket innebär att man stannar och gör en 5 minuters inventering innan ruten återupptas. Syftet med stoppen är att öka sannolikheten att observera mer svårupptäckta arter, samt att inventeraren ska få lite rast och vila. De flesta observationer görs vid den här typen av inventeringar genom att arter identifieras utifrån sång och andra läten. Ruten bestod i en slinga som var utlagd för att täcka in hela det aktuella området.

För att undersöka eventuell förekomst av nattskärra genomfördes en riktad inventering under kväll/natt i juni. Metodiken följer etablerad metodik för nattfågelinventering och är en form av punkttaxering med utlagda punkter inom området (Blank, 2010). Inventeringen av nattskärra gjordes 2018-06-05.



Figur 2. Inventeringsrutten för kombinerad punkt- och linjetaxering markerad med blått. Röd linje anger utredningsområdet.

3.2 Groddjursinventering

Groddjur i områdets våtmarker inventerades i samband med fågelinventeringarna. Tidpunkten på året var lämplig för att undersöka eventuell förekomst av äggsamlingar, larver och vuxna individer i vattensamlingar. Längs öppna vattenspeglar gjordes regelbundna stopp för att spana efter rom, larver eller vuxna groddjursindivider. Ingen nattinventering av groddjur genomfördes eftersom områdets vattensamlingar inte bedömdes ha potential för större eller mindre vattensalamander. En nattinventering efter groddjur genomfördes av COWI på uppdrag av Skanska under 2017 inom samma område. Denna inventering visade inte heller på några förekomster av större eller mindre vattensalamander inom området.

3.3 Undersökning av vattendrag

Vattendraget som kan komma att korsas av en tillfartsväg undersöktes översiktligt. Bredd och djup uppmättes och noteringar gjordes om omgivande miljö och eventuellt djurliv. En håv användes för att fånga upp eventuella groddjur eller fiskar. Vattendraget fotograferades med mobilkamera (iPhone 6).

4 Resultat

4.1 Fågelinventering

Inventeringen av dagaktiva fåglar utfördes 2018-04-13, 2018-05-01 och 2018-06-01. Nattinventeringen genomfördes 2018-06-05. Totalt observerades 27 fågelarter vid de fyra inventeringarna. Samtliga observerade arter och antalet observationer av respektive art finns sammanfattat i tabell 1 nedan. De observerade arterna är vanligen förekommande i Sverige, och är typiska för svensk barrblandskog. De mest frekvent observerade arterna var bofink, rödhake, taltrast, lövsångare och gärdsmyg. Inventeringsrutten från det första inventeringstillfället (2018-04-13) visas i figur 2. Vid de efterföljande fältbesöken gick en snarlik rutt men med alternerande riktning.

Nattinventeringen gjordes som en punkttaxering från en högt belägen punkt i området efter solens nedgång (23.00). Ingen nattskärva eller annan nattaktiv art hördes vid nattinventeringen.

Art	2018-04-13	2018-05-01	2018-06-01	Skyddsvärde
Blåmes	1	5	0	
Bofink	8	7	10	
Gransångare	3	1	1	
Gråsiska	2	1	0	
Grönsiska	0	1	2	
Grönsångare	0	0	3	
Gärdsmyg	5	8	4	
Järnsparv	2	2	0	
Koltrast	2	1	2	
Korp	1	0	0	
Kungsfågel	2	5	3	Rödlistad (VU)
Lövsångare	0	15	3	
Ormvråk	1	0	0	
Orre	1	0	0	Fågeldirektivet
Ringduva	3	6	3	
Rödhake	10	7	3	
Rödvingetrast	2	0	0	
Skogssnäppa	1	1	0	
Spillkråka	1	0	0	Fågeldirektivet, Rödlistad (NT)
Större hackspett	1	0	0	
Svarthätta	0	1	3	
Svartmes	1	3	1	

Talgoxe	2	1	1	
Taltrast	13	4	2	
Trädkrypare	1	0	0	
Trädpiplärka	0	1	2	
Tömsångare	0	0	1	

Tabell 1. Samtliga observerade fågelarter vid punkt- och linjetaxering.



Figur 2. Inventeringsrutten för kombinerad punkt- och linjetaxering markerad med blått. Röd linje anger utredningsområdet.

4.2 Groddjursinventering

Alla vattensamlingar som påträffades inom inventeringsområdet i samband med fågelinventeringarna undersöktes med avseende på eventuell groddjursförekomst. Inga ägg, larver eller vuxna individer av groddjur observerades i de undersökta vattensamlingarna. Två vuxna individer av vanlig groda observerades på land. Ingen av de undersökta vattensamlingarna bedömdes ha potential som lekvattnen för salamandrar, så någon riktad kvälls- och nattinventering efter salamandrar genomfördes inte.

4.3 Viltobservationer

Det undersökta området är mycket viltrikt. Marken är till stora delar uppbökad av vildsvin och viltstigar och spillning av bland annat älg och vildsvin sågs i hela området. Det finns flera jaktorn och även utfodringsplatser för vilt inom utredningsområdet. I samband med fågelinventeringarna observerades vildsvin, rådjur, räv, grävling och skogshare. En död älgkalv hittades i den södra delen av området.

4.4 Vattendrag som korsas av planerad väg

En planerad tillfartsväg från norr kommer att korsa ett mindre vattendrag. Ungefärligt läge för korsningen är markerad med röd cirkel i figur 3. Med anledning av detta undersöktes vattendraget i fält för att göra en bedömning av eventuella krav på anmälan eller ansökan om vattenverksamhet. Vattendraget var vid fältbesöket 2018-06-01 i genomsnitt cirka 1 meter brett och hade ett djup på 0,1-0,5 meter. En bild på vattendraget visas i figur 4. Vattnet var långsamt strömmande och relativt klart. Flera små fiskar simmade och gömde sig snabbt under stenar och andra gömställen. Inga fiskyngel lyckades infångas trots flera försök med en ändamålsenlig håv. Utifrån de observationer som gjordes (fiskarnas beteende, vattendragets karaktär mm) var det troligen yngel av öring som sågs. Inga groddjur sågs i vattendraget. Vattendraget rinner ut i Kungsbackaån två km nedströms (österut). I Kungsbackaån finns havsvandrande öring (Kungsbackaåns vattenvårdsförbund, 2011). Det är därför sannolikt att det aktuella vattendraget hyser öring.

5 Samlad bedömning och diskussion

5.1 Fåglar

Fågelarterna som observerades utgjordes av vanligt förekommande arter som är typiska för regionen i svensk barrblandskog. Tre så kallade skyddsvärda arter observerades: kungsfågel, orre och spillkråka. De två första observerades inom utredningsområdet, medan spillkråkan hördes utanför området (västerut). Till skyddsvärda arter räknas i allmänhet arter som är hotade eller upptagna på EU:s fågeldirektivs bilaga 1. För arter upptagna i fågeldirektivet ska bland annat "särskilda skyddsområden" upprättas (artikel 4). Fågeldirektivet föreskriver också att medlemsstaterna utanför de skyddade områdena ska "sträva efter att undvika förorening och försämring av livsmiljöer" (artikel 4.4). Till hotade arter räknas de som rödlistats i kategorierna CR-akut hotad, EN - starkt hotad och VU- sårbar (Blank, 2010).

Kungsfågel är rödlistad i kategorin VU – sårbar (ArtDatabanken, 2015). Arten är rödlistad till följd av sin negativa populationsutveckling men är allmänt förekommande i Sverige. Två till fyra miljoner par häckar i Sverige, vilket gör den till den fjärde vanligaste fågelarten. Kungsfågel noterades på flera platser inom det aktuella området, vilket inte är förvånande då området till stora delar utgörs av lämpligt habitat för kungsfågel. Inga dispenser eller skyddsåtgärder bedöms vara nödvändiga till följd av förekomsten av kungsfågel.

Orre observerades vid ett tillfälle inom utredningsområdet. Orre är en av de utpekade fågelarterna i det intilliggande Natura 2000-området Sandsjöbacka. Orre är upptagen i EU:s fågeldirektiv, bilaga 1. Arten är inte rödlistad och är allmänt förekommande i Sverige. Jakt på orre är tillåten vissa delar av året. Den observerade individen (hona) var troligen en födosökande fågel. Det finns inga indikationer på att det aktuella området utgör spel- eller häckningsmiljö för orre. Orren föredrar öppna områden och tidiga successionsstadier och undviker tät skog, vilket är den dominerande naturtypen inom utredningsområdet. Spelet sker oftast på en gemensam lekplats som är belägen på en myr, ett hygge, sjöis, en åker eller annan öppen plats, sådana miljöer saknas i princip inom det aktuella området. Boet placeras oftast i anslutning till spelplatsen (ArtDatabanken, 2018). Inga dispenser

eller skyddsåtgärder bedöms vara nödvändiga till följd av att orre observerats i området.

Spillkråka hördes vid ett tillfälle väster om utredningsområdet, inom det område som utgör naturreservatet och Natura 2000-området Sandsjöbacka. I likhet med orre är spillkråka en av de utpekade fågelarterna i Natura 2000-området Sandsjöbacka, och är upptagen i EU:s fågeldirektiv, bilaga 1. Arten är rödlistad i kategori NT (nära hotad, den lägsta hotkategorin) och är allmänt förekommande i Sverige. Inga dispenser eller skyddsåtgärder bedöms vara nödvändiga till följd av att spillkråka observerats väster om området.

Uppdaterad bedömning

På grund av att rödlistan och artskyddsförordningen uppdaterats sedan detta dokument togs fram har en ny effekt- och konsekvensbedömning gjorts för 2023. Se separat dokument, Bilaga H – Effekt- och konsekvensbedömning för fåglar, samt förtydligande av groddjursinventeringar.

5.2 Groddjur

Inga leklokaler för groddjur, eller andra groddjurshabitat av större betydelse hittades inom utredningsområdet. De inventerade våtmarkerna innehåller mycket få öppna vattensamlingar och i de vattensamlingar som undersöktes hittades inga groddjur. Två vuxna individer av vanlig groda var de enda groddjur som observerades. Groddjur bedöms därmed inte påverkas i nämnvärd omfattning av det aktuella projektet och inga dispenser från Artskyddsförordningen bedöms vara nödvändiga med avseende på groddjur.

Uppdaterad bedömning

På grund av att rödlistan och artskyddsförordningen uppdaterats sedan detta dokument togs fram har en ny effekt- och konsekvensbedömning gjorts för 2023. Se separat dokument, Bilaga H – Effekt- och konsekvensbedömning för fåglar, samt förtydligande av groddjursinventeringar.

5.3 Vilt

Den lokala tätheten av vilt bedömdes vara betydligt över genomsnittet, jämfört med liknande skogsområden i regionen. Viltstigar, bök av vildsvin och spillning av älg och vildsvin är ett påtagligt inslag i hela området. Vid fågelinventeringarna sågs flera olika arter av vilt vid varje besök. De höga vilttätheterna beror troligen på att människor inte vistas i området i särskilt hög utsträckning. Området saknar promenadstigar och är allmänt svårframkomligt med kuperad terräng och bitvis tät ungskog. Närheten till riksväg E6 gör att området är bullerpåverkat, vilket ytterligare drar ner värdet för friluftslivet. Det finns heller inga besöksparkeringar, skyltar eller annat som lockar besökare till området. De enda människor som besöker området någorlunda frekvent är troligen jägare. Inga dispenser från Artskyddsförordningen bedöms vara nödvändiga med avseende på vilt.

5.4 Vattendrag vid planerad tillfartsväg

En anmälan om vattenverksamhet krävs för att dra en ny väg över det undersökta vattendraget. Bestämmelserna om vattenverksamhet finns i 11 kapitlet i miljöbalken. Vattenverksamheter hanteras olika beroende av omfattning, vattenverksamhet av mindre omfattning är anmälningspliktiga och anmälan görs till Länsstyrelsen. Exempel på åtgärd som kräver anmälan om vattenverksamhet är, enligt 19 § i förordning (1998:1388) om vattenverksamhet m m: "byggande av en bro eller anläggande eller byte av en trumma i ett vattendrag med en medelvattenföring som är högst 1 kubikmeter per sekund".

Vattenföringen i det undersökta vattendraget uppskattades utifrån uppmätt djup bredd, och bedömd strömhastighet. Vid fältbesöket 2018-06-01 var vattenföringen betydligt under 1 m³/s. Detta var troligen lägre än vattendragets medelvattenföring eftersom den föregående månaden (maj 2018) varit mycket varm och nederbördsfattig. Månadsmedeltemperaturen för maj månad i Göteborg var 17,6 °C, vilket var den högsta sedan 1889 (SMHI, 2018). Medelvattenföringen i vattendraget bedömdes klart understiga 1 m³/s, vilket gör att en anmälan om vattenverksamhet är tillräcklig. Anmälan om vattenverksamhet görs hos Länsstyrelsen med hjälp av blankett eller Länsstyrelsens e-tjänst. Verksamheten får påbörjas tidigast 8 veckor efter att anmälan gjorts. Handläggningstiden för anmälan om vattenverksamhet är i normalfallet fyra till åtta månader (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2018).

6 Referenser

ArtDatabanken, 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala

ArtDatabanken 2018. Artfakta om orre hämtad från:
<https://artfakta.artdatabanken.se/taxon/102613>

Blank, H., 2010. Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda fåglar. Naturvårdsverket.

COWI, 2017. Naturvärdesinventering västra Lindome, delar av fastigheterna Ingemanstorp 2:15 samt 1:27. COWI AB på uppdrag av Skanska Fastigheter Göteborg AB.

Kungsbackaåns vattenvårdsförbund, 2011. Rapport 2011 års vattendragskontroll.

Länsstyrelsen Västra Götaland, 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-område SE0520033 Sandsjöbacka.

Länsstyrelsen Västra Götaland, 2018. Information om vattenverksamhet på Länsstyrelsens hemsida (besökt 2018-06-04): <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/forening/natur-och-miljo/vatten/vattenverksamhet.html>

SMHI, 2018. Maj 2018 - Sommarväder med rekordvärme. Artikel på SMHI:s hemsida (besökt 2018-06-04): <https://www.smhi.se/klimat/klimatet-da-och-nu/manadens-vader-och-vatten-sverige/manadens-vader-i-sverige/maj-2018-meteorologi-1.134781?l=null>